

آموزش عالی و چشم انداز خبرگی برنامه درسی دانشجویان رشته گردشگری: یک

مطالعه سنتز پژوهی^۱

Higher Education and Connoisseurship Prospect of Tourism curriculum: A Research Synthesis

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۷/۲۵، تاریخ ارزیابی: ۱۴۰۲/۲/۸، تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۳/۲۵

 [20.1001.1.25382241.1402.14.27.8.0](https://doi.org/10.1001.1.25382241.1402.14.27.8.0)

Dr.P.Samadi ,M.s.Mirrahimi,
Dr.P.Ahmadi

پروین صمدی^{۲*}، مهدیه السادات میررحیمی^۳، پروین

احمدی^۴

Abstract: The present research was conducted to discover and understand the dimensions and components of the curriculum of tourism students based on sustainable development in a synthesis. The corpus of the research included all the studies published in this field from 2000 to 2022 in nine valid scientific databases. The examined sample included 42 documents that were categorized and organized using MAXQDA20. Member control method and agreement coefficient, equal to 71%, were used for validation data. The findings showed that the expertise, and perspective of the tourism curriculum with an emphasis on the sustainable development approach includes six themes, conceptual (concepts dynamic), entrepreneurial (intelligent action), naturalistic (responsible behavior), strategic (management strategies), sociological (understanding the relationship with issues) and humanistic (human values). According to the results, tourism education should be developed from professional education to free and broader education. In addition, paradigm of sustainable development focusing on six areas of expertise should be used as the approach and strategy defined in the curriculum of tourism and should be integrated to the greatest potential in the direction of cultivating knowledgeable human resources in the complex path of sustainable development of tourism. Furthermore, there is an emphasis on planning with the correct guidance of sustainability strategies in higher education curriculum of Tourism.

Keywords: higher education, sustainable development, connoisseurship, students, tourism education

چکیده: پژوهش حاضر با هدف کشف و درک ابعاد و مولفه‌های چشم‌انداز خبرگی برنامه درسی دانشجویان گردشگری مبتنی بر رویکرد توسعه پایدار با استفاده از روش سنتز پژوهی انجام گرفته است. جامعه آماری پژوهش، کلیه آثار منتشر شده در این حوزه از سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۲ در نه پایگاه اطلاعاتی معتبر و نمونه مورد بررسی شامل ۴۲ سند می‌باشد که با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA20 دسته‌بندی و سازماندهی شدند. از روش کنترل اعضا و ضریب توافق که برابر با ۷۱٪ شد، برای اعتبار داده‌ها استفاده گردید. یافته‌ها نشان داد، چشم‌انداز خبرگی برنامه درسی گردشگری با تأکید بر رویکرد توسعه پایدار شامل شش مضمون خبرگی، نظروزرانه (توجه به جنبه پویا و دینامیک مفاهیم)، کارآفرینانه (کنش هوشمندانه متناسب)، طبیعت‌گرایانه (رفتار محیط‌زیستی مسئولانه)، استراتژیک‌گانه (راهبردهای مدیریتی)، جامعه‌شناسانه (درک رابطه واقع‌بینانه‌تر با مسائل) و انسان‌گرایانه (تغییر در ارزش‌های انسانی) است. مطابق با نتایج، آموزش گردشگری از آموزش حرفه‌ای به آموزش آزادتر و وسیع‌تر باید رشد یابد و پارادایم توسعه پایدار با تمرکز بر شش حیطه خبرگی به مثابه رهبافت و راهبرد تعریف شده در برنامه‌درسی رشته گردشگری ادغام و به بزرگترین پتانسیل در جهت پرورش نیروی انسانی خبره و آگاه در مسیر پیچیده توسعه پایدار گردشگری استفاده گردد. همچنین بر برنامه‌ریزی در راستای هدایت صحیح راهبردهای پایداری در رسالت آموزش عالی گردشگری تأکید می‌شود.

کلمات کلیدی: آموزش عالی، توسعه پایدار، خبرگی، دانشجویان، آموزش گردشگری

^۱ مقاله استخراج شده از رساله دکتری می باشد.

۱- دانشیار گروه مدیریت و برنامه ریزی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران (نویسنده مسئول). psamadi@alzahra.ac.ir

۲- دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی، گروه مدیریت و برنامه ریزی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران. m.mirrahimi@alzahra.ac.ir

۳- دانشیار گروه مدیریت و برنامه ریزی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران، Pahmadi@alzahra.ac.ir

مقدمه

توسعه آرمانی است که همواره ذهن بشر را به خود مشغول داشته و در دهه‌های اخیر در مجامع جهانی و مراکز علمی و پژوهشی، تحت مفهوم توسعه پایدار مطرح گردیده است (زاهدی، ۱۳۹۵، ص ۵). بسط مفهومی توسعه پایدار در صنعت گردشگری رهیافت جامعی است که خواهان رشد بلندمدت صنعت گردشگری بدون تأثیرگذاری مخرب بر زیست بوم‌های طبیعی می‌باشد (جونز و والمزلی، ۲۰۲۱، ص ۴). صنعت گردشگری برای حرکت در این مسیر و تحقق رهیافت‌های توسعه پایدار نیازمند نیروی متخصص خبره و آگاه می‌باشد، که در رسالت و اهداف آموزش عالی رشته گردشگری باید تاکید شود (هالبنس، ۲۰۱۴، ص ۳). زیرا که آموزش عالی هر کشور وظیفه تربیت نیروی متخصص در زمینه‌های مختلف، پژوهش و ارائه خدمات تخصصی در حوزه‌های متنوع علم و فناوری به جامعه را بر عهده دارد، به مثابه موتور محرکه و مغز متفکر جامعه بوده و سکاندار حرکت به سمت توسعه پایدار به حساب می‌آید (اکبری، دیهیم و دهنویی، ۱۳۹۵، ص ۷۵؛ بازگان، ۱۳۹۰، ص ۴۵). بنابراین افزایش آگاهی در مورد توسعه پایدار، ایجاد فرهنگ سازمانی توسعه پایدار، آموزش شهروندانی مسئول در ارتباط با محیط زیست، رشد سواد زیست محیطی و فرهنگی، درگیر نمودن تمامی ذینفعان، همکاری برای اتخاذ رویکردهای میان رشته‌ای، گسترش خدمات و کمک رسانی ملی و بین المللی، حفظ و تداوم جنبش پایداری گام‌های عملی هستند که دانشگاه‌ها در مسیر توسعه پایدار آنها باید هدایت شوند (رهبران دانشگاه برای آینده پایدار، ۲۰۱۱). از طرفی، تعادل بین تحصیلات دانشگاهی و حرفه‌ای در گردشگری برای مقابله با چالش‌های آینده گردشگری مهم است (بلهاسن و کاتون، ۲۰۱۱؛ اوکتادیانا، ۲۰۱۶). زیرا که نه تنها مفهوم دوران "پسا کرونا" بلکه مفهوم علم "پسا آکادمیک" زنگ خطری برای آموزش گردشگری در آموزش عالی می‌باشد (هیگینز- دسبیولز، ۲۰۲۰، ص ۶۱۲؛ نیویادومسکی، ۲۰۲۰، ص ۹۲۸). بحران همه‌گیر کووید-۱۹ شاید فرصتی ارزشمند برای بازگرداندن گردشگری به سمت مسیری بهتر برای فعالیت‌های آینده تحت اصول پایداری، اصالت، عدالت اجتماعی و امنیت ارائه دهد (بنجامین و همکاران، ۲۰۲۰؛ گوسلینگ و همکاران، ۲۰۲۰؛ هیگینز- دسبیولز، ۲۰۲۰؛ نیویادومسکی، ۲۰۲۰). بدین سبب ردیابی مفاهیمی مانند تأثیرات

1 Jones, Walmsley

2 Halbse

3 University Leaders for a Sustainable Future

4 Belhassen & Caton

5 Oktadiana

6 Higgins-Desbiolles

7 Niewiadomski

8 Benjamin, Dillette, & Alderman

9 Gossling, Scott & Hall

آموزش عالی و چشم انداز خبرگی برنامه درسی...

زیست‌محیطی گردشگری، تقاضای گردشگری، انگیزه گردشگری و فرآیندهای و سنخ‌شناسی‌های توسعه گردشگری پایدار برای برنامه درسی گردشگری و پرورش انسان‌های خبره و آگاه بسیار مهم و اساسی هستند (واتاناچاراسنیل، ۲۰۱۴، ص ۶). همچنین در توسعه برنامه درسی گردشگری برای پایداری باید به موارد، انتقال مجموعه‌ای از مهارت‌ها و مفاهیم حرفه‌ای، فنی و فکری، رقابت موفقیت آمیز در بازار کار، پرورش اعضای مولد جامعه، توسعه مسیر شغلی، شرکت در تجربیات یادگیری مادام‌العمر، مشارکت خلاقانه در زمینه کار و صنعت و عملکرد موثر در محیط کار چند فرهنگی توجه نمود (یوسف، سامسورا و یوونو، ۲۰۱۸، ص ۶۵؛ بویل، ویلسون و دیموک، ۲۰۱۵، ص ۲۵۳). لیکن، مهم است، در جهت توسعه صنعت گردشگری بر آماده‌سازی فارغ‌التحصیلان با مهارت‌های عملی و کنش انتقادی تمرکز و تأکید شود (ترایب و لییورد، ۲۰۱۶، ص ۳). آموزش نظریه انتقادی، در گردشگری پایدار در بافت دانشگاه (مینگز، مارتینز-هرناندز و یوبرو، ۲۰۲۱، ص ۲) باعث توسعه مهارت‌های تفکر انتقادی، لیبرال و انسان‌گرایانه در دانشجویان می‌شود و بر کیفیت زندگی آنان تأثیرگذار است (بویل، ویلسون و دیموک، ۲۰۱۵، ص ۲۵۵). مع‌هذا، در قلمرو تعلیم و تربیت کسی می‌تواند خبرگی لازم را بدست آورد که نسبت به مسائل و موضوعات آموزشی حساس باشد. خبرگی هنر درک کیفیت‌ها و نقد به ابزار افشا یا آشکار نمودن ویژگی‌ها یا جنبه‌های ادارک شده است. خبرگی آموزشی^۱ و انتقاد تربیتی^۲ در برنامه درسی به معنای توانایی درک ویژگی‌ها و کیفیت‌های دقیق و ظرفیت در پدیده‌های تربیتی است (آیزنر، ۱۹۹۴). توجه به این امر مستلزم توجه به مسائل برنامه درسی و پدیده‌های تربیتی بطور دقیق است و همچنین نیازمند آن است که فرد جنبه‌هایی را که در یک موضوع یا مسئله یافت می‌شود با جنبه‌هایی که در سایر موضوعات وجود دارند، مقایسه کند و بوسیله آن بتواند آنچه را که می‌بیند و درک می‌کند، در قالب یک طرح و متن قابل فهم و درک قرار دهد (فتحی و اجارگاه، ۱۴۰۰، ص ۳۲). بنابراین، آموزش عالی از حیث مسئولیت خطیری که در امر تعلیم و پرورش نیروی انسانی متخصص برعهده دارد (محسین پور، فتحی و اجارگاه، عارفی و خراسانی، ۱۳۹۶، ص ۲۲۵)، می‌تواند نقش مؤثری در پرورش دانشجویان خبره و نقاد با دیدی همه‌سونگر در الگوی توسعه پایدار و خلق سناریوی غنی در حوزه گردشگری ایفا نماید. زاهدی (۱۳۹۵) در قلمرو موضوعی توسعه پایدار الگوی جامعی را در شش بعد سیاسی، بعد اقتصادی، بعد اجتماعی و فرهنگی، بعد علمی و فناوری، بعد محیطی و زیستی و بعد معنوی و

¹ Wattanacharoensil

² Yusuf, Samsura, & Yuwono

³ Boyle, Wilson, Dimmock

⁴ Tribe & Liburd

⁵ Mínguez et al

⁶ Educational Connoisseurship

⁷ Educational Criticism

نشاط اجتماعی که تمام ابعاد توسعه پایدار در جوامع انسانی را مدنظر دارد، مطرح می‌کند و تاکید دارد، در الگوی توسعه پایدار باید به تمام ابعاد توجه شود. برای حرکت به سمت توسعه پایدار جامع باید به الزامات درهم تنیده زیست محیطی، مدنیت، کارآمدی و ارتقای فرصت‌های انسانی به طور همزمان عنایت شود (زاهدی، ۱۳۹۵، ص ۹). لیکن، آموزش گردشگری باید مجموعه‌ای از دانش را برای درک بهتر پدیده گردشگری ارائه دهد، که به دانشجویان در غلبه بر چالش‌های پیش روی جامعه و راهبردهای توسعه پایدار که موفقیت گردشگری را نیز تحریک می‌کنند، کمک کند (کاتون، ۲۰۱۵؛ ادلهایم، ۲۰۲۰؛ هسو، ۲۰۱۸). چالش‌های آموزش عالی در قرن بیست و یکم و نادیده گرفتن ماموریت دانشگاه معاصر که شامل انتقال فرهنگ، آموزش حرفه‌ای و تحقیقات علمی است باعث عدم تعادل بین آموزش دانشگاهی و حرفه‌ای و در نتیجه عدم تطابق بین آموزش و چشم اندازهای حرفه‌ای در حوزه گردشگری شده است. بنابراین دانشگاه نه تنها در آموزش انسانها به عنوان "انسان‌های فکور" موفق نیست بلکه در پرداختن به گردشگری به عنوان یک پدیده پیچیده، به مثابه یک عامل پایدار، کوتاهی کرده است (مینگز و همکاران، ۲۰۲۱، ص ۳). همچنین، ناسازگاری برنامه‌های درسی با تقاضای بازار کار و موفق نبودن برنامه‌ها در کمک به دانشجویان برای کسب اطلاعات و مهارت‌های لازم جهت ایفای نقش مؤثر در دنیای کار متحول امروزی (بنکندورف، مسکاردو و مورفی، ۲۰۱۲؛ هیلز و جنینگز، ۲۰۱۷؛ مکرث، لاک استون-بینی، ویلسون-اورد، بلیر و وایتلاو، ۲۰۲۰؛ حاجی تبار فیروزجائی، میرعرب رضی، رنجبرچورتی و حسن زال، ۱۳۹۸، ص ۱۶۳)، مسائلی است که در پژوهش‌های متعدد، محققان حاصل کردند که نشان از تحقق نیافتن رسالت واقعی برنامه‌های درسی گردشگری آموزش عالی می‌باشد. عوامل و مسائلی دیگری چون چند رشته‌ای بودن و پیچیدگی ساختار گردشگری (مینگز و همکاران، ۲۰۲۱، ص ۱۰)؛ پویایی، رشد و تغییرات سریع گردشگری (مایر، ۲۰۱۵؛ کاتون، ۲۰۱۵؛ ادلهایم، ۲۰۲۰؛ هسو، ۲۰۱۸، نژاد ایرانی، علوی متین و اشرف پور، ۱۳۹۰، ص ۴)؛ عدم انطباق بروندهای آموزشی با انتظارات کارفرمایان (حاجی تبار فیروزجائی و همکاران، ۱۳۹۸، ص ۱۶۵)؛ کمبود نیروی متخصص و نبود مدیریت بحران (ملکی نیا، بازرگان و فیضی، ۱۳۹۵، ص ۵۵)؛ کیفیت پایین آموزش و فرآیند تدریس (ویلسون و ون درهیدت، ۲۰۱۳؛ حاجی تبار فیروزجائی و همکاران، ۱۳۹۸، ص ۱۶۵)؛ همچنین همه‌گیری کووید-۱۹، که

1 Caton

2 Edelheim

3 Hsu

4 humans as "res cogitans"

5 Benckendorff, Moscardo & Murphy

6 Hales & Jennings

7 Lockstone-Binney, Wilson-Evered, Blaer, Whitelaw

8 Meyer

آموزش عالی و چشم انداز خبرگی برنامه درسی...

منجر به بسته شدن مرزها و تغییرات متعدد در روش‌های اتخاذ مقاصد و خدمات گردشگری شده است (بنجامین و همکاران، ۲۰۲۰؛ گوسلینگ و همکاران، ۲۰۲۰؛ هیگینز-دسیبولز، ۲۰۲۰؛ نیویادومسکی، ۲۰۲۰)، به این موقعیت مسئله دار دامن زده است. با توجه به مطالب ذکر شده می‌توان بیان داشت که یکی از مهم‌ترین جنبه‌های توسعه گردشگری که پدیده‌های انسان‌محور است، توسعه نیروی انسانی است. واضح است ژرفای دانش نظری و ترکیب آن با مهارت‌های نیروی انسانی عاملی مهم و ضروری است. از این‌رو، تدوین و اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های مشخص برای توسعه منابع انسانی صنعت گردشگری در آموزش عالی رشته گردشگری از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و نحوی و چگونگی آموزش مهم‌ترین نقش را در این راستا ایفا می‌کند. از آنجایی که سازمان جهانی گردشگری در گزارش آینده کار و توسعه مهارت‌های گردشگری (۲۰۱۹) بخش دولتی کشورها را به طراحی برنامه‌های آموزشی کافی و به‌روزرسانی شده ویژه برای پاسخگویی به نیازهای مهارتی مشاغل جدید و شرایط جدید بازارها توصیه می‌کند؛ اما استراتژی‌ها و برنامه‌های عملیاتی آموزشی فعلی در آموزش عالی برای تولید، تقویت و توانمندسازی سرمایه انسانی جهت رشد باکیفیت توسعه صنعت گردشگری مؤثر نبوده‌اند و باید در نظام آموزش عالی گردشگری کلیه فرایندها و فعالیت‌ها به‌صورت بنیادی بازنگری شود تا بتوان نسل جدیدی از نیروی انسانی دانش‌پژوه، کارآفرین، ماهر را پرورش داد. در نتیجه، مشخصاً مسئله پژوهش حاضر ناکارآمدی نظام آموزش عالی رشته گردشگری است. بنابراین واضح است که مسیر توسعه پایدار برای رشد و آگاهی بخشی به انسان نیازمند بهره‌گیری از سیستم‌های آموزشی است. در حقیقت آموزش توسعه پایدار و توجه آن در برنامه درسی گردشگری در زمره نسبت گرای و ذهنیت‌گرایی فرهنگی و به عبارتی وابسته به فرهنگ و تغییر در نگرش ارزش محور و مسئولانه است. آموزش، فرهنگ‌ها را غنی می‌کند، درک متقابل را فراهم می‌کند و نیروی انسانی را پرورش می‌دهد که با تفکر انتقادی بالا کنش مناسب و عملکرد مثبتی در جهت رفع بحران و حرکت به سمت توسعه برداشته شود، بدیهی است که این مهم نیازمند برنامه‌درسی و آموزش هدفمند است. زیرا که برنامه درسی در نظام آموزشی باید به مثابه نوش دارویی برای تحرک و رشد اقتصادی، سیاسی و اجتماعی جوامع پاسخگو باشد (کوپینا، ۲۰۱۵، ص ۲۸). براساس بررسی‌های به عمل آمده پژوهش و الگوی تدوین یافته‌ای در زمینه آموزش برای توسعه پایدار گردشگری انجام نشده است و ضعف نظام آموزشی در جهت توسعه صنعت گردشگری کشور بلاخص در آموزش عالی به شدت احساس می‌شود. بدین سبب، در این مقاله، تلاش شده تا با شناسایی خلاهای دانشی و نظری و پژوهشی مرتبط با این موضوع، مسیر پژوهش را برای تحقیقات آینده هموارتر و روشن‌تر سازد. بنابراین با توجه به موارد ذکر شده، سوال اصلی در پژوهش حاضر این

خواهد بود که ابعاد و مؤلفه‌های چشم‌انداز خبرگی برنامه درسی دانشجویان رشته گردشگری با تاکید بر رویکرد توسعه پایدار چیست؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر با رویکرد کیفی و روش سنتز پژوهی انجام شده است. هدف از سنتز پژوهی، تعمیم و کاربردی کردن یافته‌های موجود و توسعه دانش نوین از دل همین فرایند ادغام است. آنچه در نتیجه پژوهش سنتز حاصل می‌شود، به درک عمیق و روشن تر از مشکلات و تصمیم گیری بهتر امور کمک می‌کند (ویبرن و همکاران، ۲۰۱۸). به منظور نظام‌مند کردن فرایند پژوهش حاضر، از روش هفت مرحله‌ای سندلوسکی و باروسو (۲۰۰۷) استفاده شده که شامل مراحل زیر می‌شود: ۱. تنظیم سوال پژوهش؛ ۲. مرور نظام‌مند منابع؛ ۳. جست و جو و انتخاب منابع مناسب؛ ۴. استخراج یافته‌های منابع؛ ۵. تجزیه، تحلیل و ترکیب یافته‌های منابع مورد بررسی؛ ۶. کنترل کیفیت و ۷. ارائه یافته‌ها. به همین ترتیب علاوه بر پرسش مطرح شده در بخش مقدمه، با توجه به این روش، پرسش از چه کسی، چه زمانی و چگونه نیز مطرح شد که در ادامه منظور از این سوال‌ها روشن می‌شود. داده‌های پژوهش حاضر (چه کسی) شامل مقاله‌های علمی- پژوهشی نمایه شده در تارنماهای داخلی و خارجی است. به من منظور دسترسی به پیشینه و جمع آوری داده‌های متناسب با هدف پژوهش (مرور نظام‌مند منابع)، از تارنماها و پایگاه های علمی جهاد دانشگاهی، پایگاه مجلات تخصصی نور، بانک اطلاعات نشریات کشور، پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران، سیویلیکا، Science Direct, Scopus, Springer, Eric, Google scholar بهره‌گرفته شده است. برای جستجوی مقاله‌ها از کلیدواژه‌های، آموزش گردشگری، گردشگری پایدار، توسعه پایدار در آموزش عالی استفاده شد، سپس جستجو محدودتر، آموزش گردشگری پایدار و برنامه درسی گردشگری پایدار نیز به عبارتهای مورد جستجو اضافه گردید (مرحله جست و جو و انتخاب منابع). مقاله‌های جست و جو شده اولیه در تارنماهای داخلی و خارجی، شامل ۳۵۲ مقاله در بازه سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۲ (چه وقت) بودند. در فرایند جست و جو و غربالگری مقاله‌ها، منابع موجود با توجه به عنوان چکیده و محتوا بررسی شدند. برای ارزیابی کیفیت مقاله‌ها از برنامه مهارت ارزیابی حیاتی یا روش CASP^۲ به عنوان چک لیست بررسی کیفیت مقاله‌ها و رسیدن به هدف پژوهش شامل، مرتبط بودن عنوان مقاله، موضوع مقاله، به روز بودن، دقت در یافته‌ها و نتایج و ارزش کلی مقاله (چگونه) می‌شود. در نهایت از میان مقاله‌ها تعداد ۴۲ مقاله با استفاده از نرم افزار MAXQDA20 مورد بررسی و تحلیل کیفی قرار گرفتند. برای تأمین اطمینان پذیری، یا همان روایی و پایایی مطالعات کیفی در

آموزش عالی و چشم انداز خبرگی برنامه درسی...

پژوهش حاضر از دو روش کنترل اعضاء و ضریب کاپای (مورس و همکاران، ۲۰۰۲؛ به نقل از خاکزاده، ۱۴۰۰) استفاده شده است. به این صورت که در روش کنترل اعضاء فرایند کدگذاری، مقوله‌های کشف شده و تحلیل و تفسیرهای به دست آمده، توسط دو تن از پژوهشگران فعال در حوزه کدگذاری و پژوهش مورد ارزیابی قرار گرفته و صحت آنها تایید شده است. ضریب کاپای به دست آمده نیز به وسیله دو ارزیاب (نویسنده و فرد متخصص در این حوزه) برابر با ۰/۷۱ بود که گویای توافق به نسبت خوب دو ارزیاب در یافته‌ها است. در ادامه مفاهیم مشترک در مقوله‌های معین دسته بندی شدند. در بررسی اعتماد داده‌ها الگوی مفهومی ارائه شده از ۴ معیار باور پذیری، انتقال پذیری، اطمینان پذیری و تاییدپذیری استفاده شد (علی پور و همکاران، ۱۳۹۷). جهت دستیابی به معیار باورپذیری، روش توصیف توسط همتایان مورد استفاده قرار گرفت؛ بدین ترتیب از ۵ نفر دانشجوی مقطع دکتری آشنا به این روش، درخواست کدگذاری مجدد بر بخشی از متون را صورت گرفت تا از صحت روند کدگذاری و عدم سوگیری در تحلیل‌ها آگاهی حاصل شود. در معیار انتقال پذیری، روش نمونه‌گیری هدفمند مورد استفاده قرار گرفت؛ بدین ترتیب ابتدا با توجه به موضوع اصلی خبرگی برنامه درسی گردشگری مبتنی بر رویکرد توسعه پایدار، مقالاتی انتخاب شدند که از طریق آنها، سایر مقالات بررسی و انتخاب شدند. جهت دستیابی به معیار اطمینان پذیری از مشورت با استاد مربوطه در مورد روند انجام پژوهش و کسب بازخوردها به جهت بهبود کار استفاده شد. جهت دستیابی به معیار تأثیرپذیری نیز از روش یادداشت برداری در حین روند انجام کار برای استفاده در مراحل تدوین مقاله و به کارگیری نکات سودمند استفاده شد. همچنین تحلیل مقاله‌های منتخب با توجه به تأثیر آموزش برای پایداری در حوزه گردشگری بر جنبه‌های زیست محیطی، اقتصادی، علمی و فناوری، سیاست، فرهنگی، اجتماعی و ارزش‌های انسانی جمع‌بندی نتایج و تفسیر پژوهشگر انجام شد (تجزیه و تحلیل و ارائه یافته‌ها).

یافته‌ها

متناسب با روش پژوهش حاضر که کیفی و از نوع سنتزپژوهی است، تحلیل و تفسیر داده‌ها بدین ترتیب صورت گرفت که در ابتدا عبارتهای مناسب از متن استخراج و در قالب جدول (۱) ارائه شدند. این جدول، با توجه به سؤالهای مطرح در بخش روش، توصیفی از اطلاعات اولیه مورد نیاز هر مقاله (شامل کدمقاله، نام نویسندگان و سال چاپ، ایده یا نتیجه‌ی اصلی مقاله) مربوط به آموزش گردشگری، توسعه پایدار و گردشگری پایدار ارائه گردیده است. سپس توصیف و دسته‌بندی، شباهت‌ها، تفاوت‌ها و ارتباطات بین داده‌ها مورد بررسی و ارائه شد. در مرحله اول مضامین اولیه مرتبط با توسعه پایدار گردشگری استخراج شد، سپس مضامین

استخراج شده به عنوان مضامین پایه، مضامین سازمان دهنده سطح دو و نهایتاً مضامین سازمان دهنده سطح یک (حیطه خبرگی نظروروزانه، کارآفرینانه، طبیعت‌گرایانه، استراتژیگانه، جامعه‌شناسانه و انسان‌گرایانه) طبق جداول (۲الی ۷) ذیل ارائه گردید. تحلیل، به صورت یک فرایند استقرایی از سطح داده‌ها آغاز شده و به سمت مقوله‌های انتزاعی‌تر حرکت کرده‌اند.

جدول ۱: مطالعات انتخاب شده برای کدگذاری پس از غربالگری

کد مقاله	نویسنده / سال انتشار	عنوان مقاله	مؤلفه‌های آموزش گردشگری پایدار
۱	سون پین و دیگران، ۲۰۱۸	آیا آینده سبزتر خواهد بود؟ نیت رفتاری زیست محیطی دانشجویان گردشگری دانشگاه	رفتارهای مسئولانه زیست محیطی و نیت رفتاری (دریافت و ادراکی که دانشجویان از بروز یک رفتار مسئولانه نشان می‌دهند).
۲	تارو و دیگران، ۲۰۲۱	فلسفه محیطی: رویکرد اخلاق زیست فرهنگی به آموزش و اکوتوریسم برای پایداری	توجه و درک رویکرد سیستمی اخلاق زیست فرهنگی، ادغام آموزش و اکوتوریسم
۳	موسکارو، ۲۰۱۵	اهمیت آموزش برای پایداری در گردشگری	خدمت به جامعه، پایداری و مسئولیت پذیری؛ صداقت و اصالت؛ برابری و همکاری؛ تفکر انتقادی، نوآوری و شبکه سازی؛ مرتبط بودن،
۴	استانچولسکو و بولین، ۲۰۱۳	شکل دادن به برنامه درسی آموزش عالی گردشگری - راهبردهایی درجهت توسعه مهارت‌ها برای شغل‌های فردا	توجه به استراتژی‌ها و تصمیمات بلند مدت، ارتقاء و بها دادن به رویکرد چند رشته‌ای، ایجاد فرصت‌های آموزشی در جهت کسب تجربه یادگیری از دیگران - یادگیری متقابل و تعاملی
۵	کرونینگ و فوکس، ۲۰۲۱	هم‌راستایی تأثیر اجتماعی-اقتصادی گردشگری با اهداف توسعه پایدار سازمان ملل متحد	پرورش تفکر تجاری خلاق در جهت به حداکثر رساندن سودمندی، توجه ویژه به اهمیت کرامت
۶	آرواس و دیگران، ۲۰۲۰	ارزیابی نگرش دانشجویان گردشگری و علوم محیطی نسبت به گردشگری پایدار	تمرکز بر برنامه ریزی بلند مدت، پرورش اقتصاد جامعه محور، به حداکثر رساندن مشارکت جامعه

کد مقاله	نویسنده / سال انتشار	عنوان مقاله	مؤلفه های آموزش گردشگری پایدار
۷	بوچاند-گیدومال ۲۰۲۲	بهبود گردشگری جزیره‌ای پس از کووید-۱۹ با استفاده از گردشگری هوشمند	چشم‌انداز آینده‌محور با تمرکز بر حکمرانی هوشمند، ارتقاء محیط هوشمند، تحرک هوشمند، پرورش افراد هوشمند، اقتصاد هوشمند و زندگی هوشمند
۸	ملاچیز و دیس بالسون ۲۰۲۰	رشد کردن آموزش عالی؟ از مسئولیت پذیری تا پاسخگویی در تلفیق پایداری در آموزش عالی	پرورش دانشجویان مسئولیت پذیر، آزادی اندیش، پرورش تفکر انتقادی
۹	فونت و مک کیب ۲۰۱۷	پایداری و بازاریابی در گردشگری: زمینه ها، پارادوکس ها، رویکردها، چالش ها و پتانسیل	فراگیر شدن بازاریابی در جامعه معاصر و خلق ایده های نوآور در این راستا، تغییر شیوه‌های زندگی و رفتارهای مسئولانه تری در قبال جامعه و جهان، پرورش مصرف‌کنندگان سبز
۱۰	کار، روهان و وینفورد ۲۰۱۶	مردم بومی و گردشگری: چالش‌ها و فرصت‌هایی برای گردشگری پایدار	درک و پذیرش ارزش دانش بومی و سنت‌های فرهنگی، حکمرانی و برنامه‌ریزی، هدفمند و تفسیر و درک درست از میراث و اصالت
۱۱	زانگ و دیگران ۲۰۱۶	سایت های گردشگری رفتارهای حفاظت از محیط زیست ساکنان: گسترش چارچوب معیارهای فعال‌سازی مبتنی بر پذیرش دلبستگی محیطی	آگاهی از پیامدهای مثبت حفاظت از محیط زیست؛ آگاهی از پیامدهای بلایا و بحران‌ها، حمایت از محیط زیست و کسب رفتار مسئولانه
۱۲	گوسلیگ، ۲۰۱۶	گردشگری، فناوری اطلاعات و پایداری: یک بررسی اکتشافی	استفاده از فناوری اطلاعات، بالابردن کیفیت روابط، سرمایه اجتماعی و شبکه‌ها، همگام با تغییرات و ایده‌های جدید بین المللی در جهت ارتقاء و توسعه گردشگری
۱۳	فونت ۲۰۲۱	تاثیر شاخص‌های گردشگری پایدار بر رقابت پذیری مقصد: سیستم شاخص گردشگری اروپا	توسعه استراتژی‌های مناسب برای آینده مطلوب، ایجاد نهاد مشارکتی با ذینفعان و ایجاد اعتماد در بین ذینفعان، توانمندسازی آگاهانه عوامل درگیر در گردشگری

کد مقاله	نویسنده/ سال انتشار	عنوان مقاله	مؤلفه های آموزش گردشگری پایدار
۱۴	نیریندو لاواگا، ۲۰۲۱	پیامدهای «پایتخت محشر» بودن. کارآفرینان خلاق و توسعه پایدار گردشگری خلاق در بافت شهری روتردام	پرورش ایده های جدید و نوآور در جهت مکان سازی خلاق، کارآفرینی خلاق، برقراری عدالت اجتماعی، ارتقاء تفکر خلاق
۱۵	آوندیک و نیرجوادی، ۲۰۱۵	فرصت‌های جدید برای گردشگری آینده پس از ۲۵ سال آینده‌نگری تحول سیاسی، اجتماعی و اقتصادی در برنامه ریزی گردشگری لهستان	پیش بینی درست بر مبنای برنامه ریزی و توسعه گردشگری، مشارکت تمام ذینفعان، اقدام پژوهی و تحقیق، شبکه سازی و تعامل جامعه، خلق فرصت های جدید.
۱۶	فونت و دیگران، ۲۰۱۹	مشارکت پژوهشی، تاثیرگذاری و توسعه پایدار گردشگری	ایجاد یک جامعه آنلاین و توجه به داشتن ارتباط گسترده جهانی، داشتن مدیریت قوی در مقابله با بحران های پیش رو، تصمیمات هدفمند و سیاستی زیست محیطی، مدیریت و حفظ منابع طبیعی محدود، تصمیمات و برنامه‌ریزی درست
۱۷	رینالدی و دیگران، ۲۰۲۰	مشارکت دانشگاه در ایجاد و کسب پایداری در گردشگری	ارتقاء آگاهی عمومی، برابری، مشارکت و انسجام اجتماعی، توانمندسازی آگاهی، پرورش اتحاد و تعامل، پرورش تأمل انتقادی
۱۸	میگا و شونس، ۲۰۲۱	صلح، عدالت و پایداری از طریق گردشگری بومی	تیم هدایتگران فرهنگ، گسترش صلح و اقتصادسازی، مشارکت جوامع محلی، همکاری و ارتقاء فهم از بافت فرهنگی و اصالت
۱۹	لیو و دیگران، ۲۰۲۱	آیا بحران ها بر پایداری اقتصاد تأثیر می گذارد؟ اثرات گردشگری؟ مطالعه موردی هنگ کنگ	حمایت از روابط در حال تغییر بین گردشگری و رشد اقتصادی، پرورش اقتصاد هوشمند، پرورش تفکر تجاری، خلق بازارهای خلاق

کد مقاله	نویسنده / سال انتشار	عنوان مقاله	مؤلفه های آموزش گردشگری پایدار
۲۰	روینا رامیرز و دیگران ۲۰۲۱،	حاکمیت گردشگری در طول بحران همه گیر کووید-۱۹: پیشنهادی برای یک مدل پایدار برای احیای صنعت گردشگری	توجه به تعاملات خصوصی و عمومی، ارتقای مدل های حکومت داری، بهبود مشارکت محلی شرکت ها، جوامع و انجمن ها در تصمیم گیری، ارتقاء و پرورش مدیریت بحران
۲۱	کواسا کاکا و دیگران ۲۰۲۰	بررسی صدای نادیده گرفته شده کودکان در توسعه گردشگری پایدار: مطالعه تطبیقی در شش مقصد گردشگری اروپای	مشارکت آگاهانه همه ذینفعان مربوطه، پارادایم کسب و کار معمولی، تمرکز به ماهیت گردشگری و تفسیر درست و پرورش مهارت های انسانی و اجتماعی
۲۲	جنوزا و المرلی، ۲۰۲۱	یک تغییر خوب: پیشرفت در تحقیقات در گردشگری پایدار و برخی «حقایق خانگی» برای این بخش	ارتقاء و ایمن سازی سلامت جسمی و روحی؛ افزایش ثروت و در پی آن افزایش رفاه و کیفیت زندگی؛ ترویج انسجام اجتماعی؛ تغییر در شیوه های فعالیت های سازمانی یا اجتماعی؛ ترویج مشارکت عمومی و درک علم و فناوری؛ افزایش پایداری زیست محیطی
۲۳	ون ویلیت، ۲۰۱۵	بررسی ابزارهای محیطی در جهت ترویج توسعه گردشگری پایدار برای ساووساوو، فیجی	مدیریت زباله، آموزش و مشارکت در بین ذینفعان و حساسیت به تغییرات آب و هوایی، مدیریت منابع کمیاب
۲۴	ساکارا کایا، ۲۰۲۲	چه چیزی باعث مشارکت پژوهشی اساتید و پایداری در زمینه آموزش عالی در ترکیه می شود؟	تجربه پژوهشی، مشارکت پژوهشی اساتید، ایجاد شبکه های اجتماعی مشترک، ایجاد تیم های تحقیقاتی و حمایت مالی از آنها، تشکیل مازول های علمی و فرهنگی بین دانشگاه ها
۲۵	روخزرامو، ۲۰۲۱	گردشگری ماجراجویی در جمعیت اسپانیا: تجزیه و تحلیل اجتماعی جمعیت شناختی برای بهبود پایداری	مدیریت ظرفیت حمل و نقل گردشگری و تضمین حفظ منابع طبیعی، درک ارتباط مشخصات و ویژگی های جمعیت شناختی، حفظ گیاهان کمیاب

کد مقاله	نویسنده / سال انتشار	عنوان مقاله	مؤلفه های آموزش گردشگری پایدار
۲۶	سولین پرنس، ۲۰۲۰	از پایداری تا آنتروپوسن: تأملاتی در مورد آموزش پژوهشی گردشگری برای دلبستگی سیاره ای	راه حل های مدیریتی برای مسائل پیچیده، شنیدن صداها در مطالعات گردشگری، به چالش کشیدن نگرش های انسان محور، آموزش انتقادی، هستی شناسی های جایگزین، پژوهش فمینیستی
۲۷	یوانا فارسانی، ۲۰۲۱	آموزش برای گردشگری پایدار: بازتابی در فضای برنامه درسی یک برنامه کارشناسی ارشد در سوئد	تقویت درک عمومی از اقدام مدنی و آموزش شهروندی؛ سواد فنی و زیست محیطی، یادگیری پویا و گفتمان های ارزشی، ادغام تأملات حرفه ای و لیبرال، آموزش مهارت های حل مسئله، خود راهبری،
۲۸	ژو و دیگران ۲۰۱۹	استراتژی های توسعه گردشگری پایدار و شیوه های مکان های میراث جهانی در چین: مطالعه موردی هوانگشان	رویکرد مدیریت مبتنی بر ارزش و هماهنگی، دینفعان، حفاظت از گیاهان جنگلی، حفاظت از منابع فرهنگی
۲۹	ایوانیسس و گیموتی ۲۰۲۰	بحران کووید-۱۹ به عنوان فرصتی برای فرار از مسیر ناپایدار گردشگری جهانی	تاب آوری و بسیج قابلیت های سازگاری، قابلیت های نوآورانه، تقویت انعطاف پذیری گردشگری پس از همه گیری
۳۰	رنیاللی و دیگران ۲۰۲۰	مشارکت دانشگاه در ایجاد هدف های مشترک با گردشگری پایدار	ایجاد شبکه ای از دینفعان متعدد وابسته به هم، ترویج شبکه ای از فعالیت های مردمی، تحقیق مشارکتی، یادگیری عملی و اقدام پژوهی
۳۱	یوسف و دیگران، ۲۰۱۸	به سوی چارچوبی برای برنامه درسی گردشگری دانشگاهی در مقطع کارشناسی در دانشگاه های اندونزی: برخی از دیدگاه های دینفعان	پرورش تفکر منطقی، تأمل انتقادی، نوآورانه، واجد شرایط و قابل سنجش، بررسی پیامدهای توسعه و اجرای فناوری در آموزش

کد مقاله	نویسنده / سال انتشار	عنوان مقاله	مؤلفه های آموزش گردشگری پایدار
۳۲	مینگز و دیگران، ۲۰۲۱	آموزش عالی و آموزش گردشگری پایدار: آیا دانشجویان گردشگری آماده رهبری تغییرات در دوران پس از همه گیری هستند؟	پرورش و ارتقاء سواد فنی، سواد زیست محیطی، سواد اخلاقی، سواد چند فرهنگی، سواد تحلیلی مهارت‌ها، سواد سیاسی
۳۳	انرسن و دیگران، ۲۰۱۷	دستور العمل‌ها و توسعه گردشگری پایدار	پایدار و سازگاری معماری با طبیعت، ادغام استراتژی‌های پایداری در طرح‌های پیشنهادی، تمرکز بر دیدگاه‌های بلندمدت
۳۴	موزو لونا و دیگران، ۲۰۲۱	محرك‌های توسعه آگاهی پایداری در برنامه‌های درسی گردشگری: مورد دانشگاه های اسپانیا	توجه به توسعه تفکر پایداری برای حفاظت از محیط زیست، آموزش اساتید در زمینه پایداری، توجه به مهارت‌ها و شایستگی‌ها پایداری
۳۵	کوزبور و دیگران، ۲۰۲۱،	گردشگری پسا صنعتی به عنوان محرک توسعه پایدار	تأثیر ابعاد اقتصادی و زیست محیطی و دیجیتال بر گردشگری، پرورش نگرش متفاوت به گردشگری فراصنعتی، توجه و پرورش بازاریابی دیجیتالی، کاتالیزور توسعه گردشگری فراصنعتی
۳۶	کاترل و دیگران، ۲۰۱۹	بیش از حد متعهد به گردشگری و تحت تعهد به پایداری: ضرورت آموزش "پایداری قوی" در دوره های گردشگری	توجه به دانش فرارشته‌ای، مفهوم‌سازی جامع نگر، تاملی انتقادی در ارتباط با اهداف توسعه پایدار، تمرکز بر سیستم پیچیده مدیریت تطبیقی
۳۷	ابوکرماریک، ۲۰۲۰	به سوی بستری مبتنی بر معنویت در آموزش عالی گردشگری	رشد شخصی و حرفه ای یادگیرندگان، رشد عاطفی، درگیر شدن با حوزه های معنوی، رفتار اخلاقی و مسئولیت مدنی، ترویج همدلی
۳۸	وسلو، ۲۰۱۶	درک مربیان مدارس آفریقایی جنوبی از گردشگری پایدار	توانمندسازی مربیان، برآوردن نیازهای جمعیت میزبان از نظر بهبود استانداردهای زندگی، حفاظت از محیط زیست طبیعی

کد مقاله	نویسنده / سال انتشار	عنوان مقاله	مؤلفه های آموزش گردشگری پایدار
۳۹	مهدی، ۱۳۹۹	بررسی کارآیی آموزش عالی ایران در راستای دستیابی به توسعه پایدار	پرورش مهارت‌ها و توانایی‌ها، تولید دانش جدید از طریق ابداع و نوآوری، تسریع در دستیابی به فناوری‌های پیشرفته؛ تربیت نیروی انسانی ماهر و خلاق و خود راهبر
۴۰	مهرعلیزاده، ۱۳۹۶	گردشگری و آموزش عالی ایران: تعامل یا تقابل	سیاستگذاری های مرتبط با جهانگردی و نظامهای آموزش عالی، توسعه گردشگری باید به عنوان یک علم با حوزه مشخص با رویکرد بین رشته ای در دانشگاه ها
۴۱	یک بین و همکاران، ۱۳۹۹	مدلسازی پیامدهای توسعه پایدار گردشگری فرهنگی؛ رویکرد آمیخته	مدیریت تأثیرات زیست محیطی، فقرزدایی، افزایش ارزش میراث، رونق یا رکود اقتصادی در مقیاس بزرگ، تغییر نگرش جامعه
۴۲	فورستال، ۲۰۲۲	دانشجویان به عنوان سازنده محتوای میان رشته‌ای گردشگری: راهبردی برای کمک به آمادگی خلاقانه، حل مسئله، پژوهشی و کارکنان هتلداری با شایستگی جهانی	پرورش و تقویت یادگیری خودراهبر، توجه به دانش چند بعدی و شایستگی‌های جهانی، گردشگری نرم، گردشگری مسئولانه، انتخاب مشترک محتوای دوره با تیمی از اساتید

جدول ۲: مؤلفه‌های خبرگی نظروزرانه در چشم انداز برنامه درسی دانشجویان رشته گردشگری

مضمون سازمان دهنده سطح یک	مضامین سازمان دهنده سطح دو	مضامین پایه	منابع
خبرگی نظروزرانه	بعد علمی و فناوری	مهارکردن مفهوم بلند مدت در چهارچوب پارادایم رشدمحور	Kronenberg & Fuchs, 2021 Forristal, 2022
		یادگیری از تجربه های دیگران، تمرکز بر مفاهیم تطبیقی؛ ایجاد شبکه های مشارکتی آموزش، تیم های تحقیقاتی	Stanciulescu & Bulin, 2012 Sakarkaya, 2022

منابع	مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده سطح دو	مضمون سازمان دهنده سطح یک
Tauro, etal ,2021 Moscardo,2015 Vosloo,2016 مهدوی، ۱۳۹۹	آموزش توانمند سازی در نظر گرفتن دیدگاه های چندگانه، ایجاد تعادل در نتایج شناختی، عاطفی و مهارتی		
Tauro, etal ,2021 Stanciulescu & Bulin, 2012	آگاهی در فرایندهای تصمیم‌گیری در مقیاس چندگانه؛ تلفیق پژوهش و آموزش با رویکرد زیست فرهنگی		
Farsari,2021 Forristal,2022 Tauro, etal ,2021 مهدوی، ۱۳۹۹	ادغام مسائل زیست شناسی و فلسفه در تحقیقات فرارشته‌ای، آمیختگی مفاهیم بین فرهنگی و بین رشته‌ای؛ پرورش تفکر نوآورانه و پیاده کردن استراتژی های یادگیری تحول آفرین نوآوری ها افزایش باروری اکوسیستم ها		
Abu Bakar,2020 Farsari,2021 Stanciulescu & Bulin, 2012	تمرکز بر محوریت دانایی و فرآیند دانستن به جای دانش، تاکید بر دایره انتقادی بلاخص تفکر انتقادی و سواد تحلیلی		
Font & McCabe, 2017 Rinaldi etal ,2020 Farsari,2021 Prince,2020 Moreno-Luna etal,2021: Vosloo,2016 Forristal,2022 نیک بین و همکاران، ۱۳۹۹	تحلیل گفتمان انتقادی، معرفت‌شناسی بومی، هستی‌شناسی‌های جایگزین، تحقیقات فمینیستی و اقدام پژوهی؛ انعکاس صداها در مطالعات گردشگری؛ اشتراک گذاشتن تجربیات در آموزش پایداری، یادگیری مشارکتی و شبکه‌سازی بین اساتید؛ تمرکز بر روش های حل تعارض؛ ایجاد انگیزه‌های ملموس برای افراد متخصص		
Carr, etal,2016 Stanciulescu & Bulin, 2012	استفاده از یک بازی واقعیت مجازی در سناریوی برنامه ریزی مشارکتی و ساخت		

مضمون سازمان دهنده سطح یک	مضامین سازمان دهنده سطح دو	مضامین پایه	منابع
		سناریوهای آینده؛ حفظ ظرفیت سازگاری به شکل دانش و فناوری در جهت مقابله با عدم قطعیتها	مهدوی، ۱۳۹۹
		تبدیل صدای آنلاین بومی به یک صدای نیرومند استفاده از سایت ها و فضاهای آنلاین به عنوان بسترهایی برای ارتباط و تعامل فرهنگی (تکنولوژی گرا)	Bulchand- idumal,2022 Carr, etal,2016
		ایجاد محیط هوشمند و پرورش مهارت های دیجیتالی	Ioannides &Gyimóthy,2020

		تعریف تاب آوری و بسیج قابلیت های انطباقی در مطالعات سازمانی؛ حفظ تعادل مناسب بین چارچوب های حرفه ای و آکادمیک	Yusuf,2018 مهرعلیزاده، ۱۳۹۶ Mínguez et al,2021
		توسعه ارزش ها و موقعیت های اخلاقی در تفکر یادگیرنده، ادغام ماژول ها و برگزاری دوره های حل خلاقانه مسئله،	Farsari,2021 Forristal,2022 Zhang etal,2016
		کنش لیبرال در پداگوژی، پرورش تفکر سقراطی، یادگیری مادام العمر؛ به چالش کشیدن تمایلات انسان محور، تنوع حیات غیرانسانی و تشکیلات فیزیکی با رویکردهای سیال	Farsari,2021 Arrobas etal, 2020 Yusuf,201 Vosloo,2016 Stanciulescu & Bulin, 2012

مضمون سازمان دهنده سطح یک	مضامین سازمان دهنده سطح دو	مضامین پایه	منابع
<p>خبرگی کارآفرینانه</p> <p>بعد اقتصادی</p>		<p>پرورش اخلاق تجاری تجاری، تمرکز و تسلط بر بازار، تحلیل فرهنگ قضاوت مصرف کننده، کسب شهرت آنلاین</p>	<p>Kronenberg & Fuchs, 2021 Gössling, 2016</p>
		<p>تمرکز بر اهمیت نیروی کار پرمنش؛ سازماندهی همزمان رقابت و روابط همکاری بین نمایندگان؛ مداخله سازمانی و نهادی در زمینه کارآفرینی و دستاوردهای اجتماعی و زیست محیط</p>	<p>Kronenberg & Fuchs, 2021 Vosloo, 2016 Gössling, 2016</p>
		<p>اقتصاد مقاومتی، بهینه‌سازی روابط کارآمدی هزینه؛ پاسخگویی به فرصت‌ها و تغییرات جدید بازار؛ مسیر تجاری محور، حمایت از بازاریابی دیجیتال در توسعه گردشگری</p>	<p>Penny Vosloo, 2016 Awedyk & Niezgodna, 2016 Mínguez et al, 2021</p>
		<p>تقویت تعداد و کیفیت مشاغل محلی، راهبردهایی برای کاهش فرسودگی شغلی؛ مدیریت ظرفیت و بهبود زیرساخت های حمل و نقل</p>	<p>Nieuwland & Lavanga, 2021 Gössling, 2016 Rinaldi et al, 2020 Kronenberg & Fuchs, 2021</p>
		<p>انتخاب های پایدار و مقاوم سازی (رشد پایدار، امنیت اقتصادی، امنیت سرمایه‌گذاری)؛ برون یابی اقتصاد سنجی و جمعیت شناختی</p>	<p>Gössling, 2016: Rinaldi et al, 2020 نیک بین و همکاران، ۱۳۹۹؛</p>
		<p>اقتصاد جامعه محور (رفع شکافت اقتصادی در جامعه)، کار با عدم اطمینان و ایجاد معاوضه، شناخت الگوهای جهانی تولید و مصرف، فراگیر شدن بازاریابی در جامعه معاصر، تولید محصولات سبز،</p>	<p>Kuzior et al, 2021 Arrobas et al, 2020 Moscardo, 2015 Font & McCabe, 2017</p>

مضمون سازمان دهنده سطح یک	مضامین سازمان دهنده سطح دو	مضامین پایه	منابع
		پرورش مصرف کننده سبز	

		تجارت به مثابه یک پارادیم رایج، روش شناسی برای کشف چگونگی کسب و کارهای بومی، اقتصاد هوشمند، اقتصاد دایره‌ای، ایجاد شبکه ای از ذینفعان متعدد، بهینه‌سازی و تولید فناوری پایدار	<p>Košćak et al,2021 Carr, etal 2016 Bulchand- idumal,2022 Rinaldi etal ,2020</p>
		حل عدم تطابق بین عرضه و تقاضای، آینده نگری منابع انسانی در اقتصاد مدرن(نوبن گری)، تنوع بازارهای بین المللی	<p>Liu etal,2021 Robina-Ramírez tal,2021 Bulchand- idumal,2022 Nieuwland & Lavanga,2021</p>

جدول ۴: مؤلفه‌های خبرگی طبیعت گرایانه در چشم انداز برنامه درسی دانشجویان رشته گردشگری

مضمون سازمان دهنده سطح یک	مضامین سازمان دهنده سطح دو	مضامین پایه	منابع
خبرگی طبیعت گرایانه	بعد زیست محیطی	درک فلسفه محیطی، حفاظت از زیستگاه ها، خلق موضوعات و فعالیت های اکوتوریسمی جدید، افزایش باروری اکوسیستمها؛ اجرای مدیریت یکپارچه منابع آب؛ مدیریت پایدار جنگل ها و مبارزه با بیابان‌زایی	<p>Tauro et al ,2021؛ Vosloo,2016 Bulchand- Gidumal,2022 Nieuwland & Lavanga,2021</p>

<p>Pan et al,2018 نیک بین و همکاران،۱۳۹۹: Tauro et al ,2021:</p>	<p>حفظ یکپارچگی اکوسیستمها، ترویج گیاهان بومی؛ دانش محیطی بر مقاصد رفتاری و مسئولیت زیست محیطی، داشتن اخلاق زیست محیطی، توقف و معکوس کردن تخریب زمین</p>		
<p>Penny Vosloo,2016 Vliet,2015 Pan et al,2018</p>	<p>کاهش استفاده از مواد کمیاب و غیر قابل تجدید، ذخیره انرژی، استفاده از انرژی خورشیدی</p>		
<p>Penny Vosloo,2016 Abu Bakar aricair,2020 Pan et al,2018 Rojo-Ramos et al,2021 Moreno-Luna et al,2021</p>	<p>سازگاری پروژه های فیزیکی پایدار با طبیعت ، پیوند متافیزیکی، ارتباط دانستن مشخصات و ویژگی های جمعیت شناختی گردشگر ماجراجو؛ وابستگی و وحدت متقابل بین بشریت و زیست کره</p>		
<p>Vliet,2015: Pan et al,2018</p>	<p>آموزش اهمیت دفع صحیح پسماند، مدیریت پساب و اثرات آن بر منابع طبیعی.</p>		
<p>Zhang etal,2016 Gössling,2016</p>	<p>تغییر اقلیم و مدیریت بلایای طبیعی</p>		
<p>Font,2019 Moscardo,2015</p>	<p>استفاده از انرژی های تجدیدپذیر(استفاده نظاممند از منابع پایه)</p>		
<p>Hongbing zhu,2019 Andersen et al ,2017</p>	<p>افزایش تحقیقات در مورد سلامت و رفاه حیوانات</p>		
<p>Tauro et al ,2021 Moreno-Luna et al,2021</p>	<p>اقدامات برای اداره قرنطینه و بازرسی گیاهان جنگلی</p>		

منابع	مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده سطح دو	مضمون سازمان دهنده سطح یک
<p>Font,2019 Mika, Scheyvens,2022 مهرعلیزاده،۱۳۹۶:</p>	<p>مناظره عمومی توسط تحقیقات تحریک شده، سرمایه گذاری در تحقیق و توسعه؛ تحریک بحث های سیاسی پژوهشی</p>	<p>بعد سیاسی</p>	<p>خبرگی استراتژیک گرایانه</p>
<p>zhu,2019 Cotterell et al,2019</p>	<p>طرح اضطراری برای بلایای زمین شناسی غیر منتظره</p>		
<p>Font et al, 2021 Farsari,2021 مهرعلیزاده،۱۳۹۶:</p>	<p>ارائه اطلاعات در مورد تهدیدات؛ توسعه استراتژی های ساختار شکن مناسب برای آینده مطلوب</p>		
<p>Moscardo,2015 Mika, & Scheyvens,2022</p>	<p>گسترش صلح و امنیت انسانی بین المللی</p>		
<p>Robina-Ramírez et al,2021 Cotterell et al,2019 Goh,2021</p>	<p>آشنایی جوامع با طرح زیرساختی برای سرمایه گذاری در آینده، درک سیستم پیچیده مدیریت تطبیقی</p>		
<p>Cotterell et al,2019 ؛ نیک بین و همکاران،۱۳۹۹: Font & Scott cCabe, 2017</p>	<p>درک تفکر سیستمی جامع و پیچیدگی، سیاست های حامی فقرا تفسیر سلسله مراتبی در فعالیت ها</p>		

آموزش عالی و چشم انداز خبرگی برنامه درسی...

جدول ۶: مؤلفه‌های خبرگی جامعه شناسانه در چشم انداز برنامه درسی دانشجویان رشته

گردشگری

منابع	مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده سطح دو	مضمون سازمان دهنده سطح یک
Forristal,2022 Tauro et al ,2021	تنوع فرهنگی و زیستی و روابط متقابل آنها؛ مسئولیت اخلاقی و همبستگی جامعه، مسئولیت پذیری برای اعمال مسئولیت	بعد اجتماعی و فرهنگی	جامعه شناسانه خبرگی
Tauro et al ,2021 Goh,2021 Bulchand- Gidumal,2022	توانایی مشاهده و ترسیم شباهت های بین بافت ها، توجه به شکل های زبان شناختی به ویژه استعاره ها		
Jason et al,2021؛ Moscardo,2015	تفسیر برابری طلبانه و مسئولیت های بهداشت عمومی؛ ایجاد فرهنگ جامعه سازگار با فعالیت های خوشه ای		
Vosloo,2016 Gössling,2016 Mika, & Scheyvens,2022	تعریف توانایی کنشگران اجتماعی، به هم پیوستگی (روایت ها و کنش ها)؛ ایفای نقش های متعدد بازیگران اجتماعی		
Macheridis& Paulsson,2021 Jason et al,2021 Moscardo,2015 Kronenberg & Fuchs, 2021	احترام و ارتقای میراث تاریخی، فرهنگ و اصیل جوامع میزبان، حرکت به سمت اصالت		

		بعد اجتماعی و فرهنگی	جامعه شناسانه خبرگی
Carr, etal,2016 Tauro et al ,2021 Gidumal,2022؛	حفاظت از میراث طبیعی؛ تغییر فرهنگ مصرف مسافر، ایجاد مجموعه‌ای نوآورانه بومی برای بیان هویت فرهنگی		
Rinaldi etal ,2020: Vosloo,2016	درک توسعه شبکه های مشارکتی از فعالیت های مردمی		

Mínguez et al,2021: Farsari,2021.Rinaldi,2020:	درک اشکال جدید روابط بین فردی؛ کسب آگاهی؛ درک امکان جهان بینی های جایگزین، تغییر پارادایم در تفکر		
Farsari,2021 Cotterell etal,2019 Moscardo,2015:	شنیدن صداها، ارزش‌ها و دانش اقلیت‌های قومی، گروه‌ها یا افراد به حاشیه رانده‌شده، مشارکت در حل مسئله؛ مشارکت آزادانه با ایده های جدید ، به چالش کشیدن اولویت های غالب		
Carr, etal,2016 Cotterell etal,2019	درگیری با موضوعات انتقادی، گفتگوی انتقادی، تأمل انتقادی		
Robina-Ramírez etal,2021: Font,2019: Moscardo,2015	پرورش برنامه‌های انتقادی برای ایجاد تصویر کلی جهان ؛ تفاهم میان فرهنگی، تعامل وارتباط حل تعارض؛ منزلت اجتماعی		
Font & Scott McCabe, 2017 Rinaldi etal ,2020 Vosloo,2016 Mínguez et al,2021	پرورش روابط و احترام به حقوق بشر و شهروندی، افزایش مصرف گرایی مبتنی بر پایداری		

جدول ۷: مؤلفه‌های خبرگی انسان گرایانه در چشم انداز برنامه درسی دانشجویان رشته گردشگری

منابع	مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده سطح دو	مضمون سازمان دهنده سطح یک
Tauro, A. etal ,2021 Abu Maricair,2020	تحلیل فلسفی پایدار در بعد معرفتی و اخلاقی، خلق داستان‌ها و تصاویر ذهنی بین فرهنگی، افزایش نسبت به باورها شخصی	بعد نشاط معنوی و اجتماعی	خبرگی انسان گرایانه
Moscardo,2015 Arrobas etal, 2020	کیفیت زندگی و هم افزایی در نتیجه روابط سیستمیک؛ همبستگی و هم افزایی بالا بین فعالیت ها		
Kuzior etal, 2021:	تفاوت بین نگرش به گردشگری فراصنعتی در		

منابع	مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده سطح دو	مضمون سازمان دهنده سطح یک
Abu Bakar,2020 Moscardo,2015	ابعاد آموزش ارزش‌های مبتنی بر روابط		
Abu Bakar Maricair,2020 Farsari,2021 Mika, & Scheyvens,2022 Moscardo,2015	تجربه وحدت با طبیعت و زیبایی، نگرانی و تعهد نسبت به چیزی فراتر از خود، حرکت به سوی یکپارچگی و وحدت سالم تر، خودشکوفایی در راستای معنا و هدف در جهان، پرورش ظرفیت تامل برای آگاهی درونی		
Košćak etal.2021 Abu Bakar Maricair,2020 Moscardo,2015 Tauro etal ,2021	ترویج همدلی، رفتار اخلاقی و مسئولیت مدنی، کنجکاوی و درگیر شدن با دنیا		
Christopher, etal,2021؛ Moscardo,2015	پرورش تربیت ارزشی و درک ارزش های پایدار، تجزیه و تحلیل زنجیره ارزش		

در جداول ۲ الی ۷ بررسی، تحلیل و ادغام کدها در طبقه‌بندی موضوعی و مضامین پایه ارائه شده است. براین اساس ابتدا اسم نویسندگان و سال انتشار منابع مورد مطالعه، مضامین پایه مستخرج شده از دل منابع انتخابی، مضامین سازمان دهنده سطح دو و مضمون سازمان دهنده سطح یک گروهی کدها استخراج شد. با استفاده از مضامین حاصله الگوی مفهومی چشم‌انداز خبرگی برنامه درسی دانشجویان گردشگری با تاکید بر رویکرد توسعه پایدار شناسایی و تعریف گردید. (شکل ۱)

شکل ۱: الگوی مفهومی چشم انداز خبرگی برنامه درسی دانشجویان رشته گردشگری

در حوزه آموزش گردشگری الگوهای متعددی وجود دارد، اما هر یک از آنها ضمن برخورد از برخی ویژگی‌ها از جامعیت کافی برخوردار نیست و البته مفاهیم مطرح در حوزه برنامه درسی گردشگری بلاخص توجه به حوزه توسعه و پایداری را لحاظ نکرده‌اند، لذا در این مقاله با بهره‌مندی از مطالعات انجام گرفته در حوزه برنامه درسی گردشگری و توجه به رویکرد توسعه پایدار در گردشگری، الگوی مفهومی حاضر را در چشم انداز خبرگی برنامه درسی دانشجویان رشته‌ی گردشگری با توجه به پوشش دادن تمام ابعاد الگوی جامع توسعه پایدار (زاهدی، ۱۳۹۵، ص ۹) با هدف تحقق یادگیری و شایسته‌محوری دانشجویان گردشگری به مثابه نیروی انسانی خیره و آگاه در آینده صنعت گردشگری ارائه می‌گردد. یادگیری تحول آفرین در آموزش گردشگری (بلانکا و گرتزل، ۲۰۱۷؛ فارسی، ۲۰۲۱؛ فوریستال، ۲۰۲۲) مورد نظر در این الگو با توجه و تمرکز بر شش خبرگی در فرایند آموزش، بنا نهاده شده است. آموزش و یادگیری که

آموزش عالی و چشم انداز خبرگی برنامه درسی...

ماحصل کنش و واکنش‌های طیفی از خبرگی‌ها فراگشته‌ای در عرصه گردشگری است تا تعهدات و مسئولیت‌ها درهم تنیده در جهت ارتقای خبرگی و سوادهای مرتبط را برای پرورش دانشجویان گردشگری فراهم نماید. طوری که پارادایم توسعه پایدار به عنوان رهیافت، پارادایم، نظریه و راهبرد بر اساس شش حیطه تعریف شده با ادغام در برنامه درسی رشته گردشگری به بزرگترین پتانسیل در جهت پرورش نیروی انسانی متخصص و خبره در راستای توسعه صنعت گردشگری حمایت شود.

بحث و نتیجه گیری

با وجود اهمیت زیاد صنعت گردشگری و نقش آموزش عالی به عنوان شاخص‌ترین نهاد علمی که به امر پردازش انسان‌ها اهتمام می‌ورزد، آموزش عالی گردشگری با توجه به پیچیدگی و پویایی این رشته نیاز فزاینده‌ای به گنجاندن سواد در تنوع فرهنگی، مسئولیت پذیری و پایداری در جهت توسعه کشورها دارد. بدین سبب دانشجویان گردشگری باید درک کنند که گردشگری پایدار برای خود، جامعه، کشورشان و به طور کلی برای صنعت بسیار مهم است (فارسی، ۲۰۲۱؛ وسلو، ۲۰۱۶؛ فورستال، ۲۰۲۲) و دانشگاه مکانی است که با آموزش رویکردهای انتقادی و تحول آفرین در یادگیری و درک پدیده‌های پیچیده در مورد پایداری دانشجویان را هدایت و یاری می‌کند (بلانکا و گرتزل، ۲۰۱۷). نتایج برآمده از پژوهش بیانگر این است که در آموزش گردشگری برای پایداری باید به شش حیطه خبرگی نظرورزان، کارآفرینانه، طبیعت‌گرایانه، استراتژیک‌گرایانه، جامعه‌شناسانه و انسان‌گرایانه که به ترتیب ابعاد: علمی و فناورانه، اقتصادی، زیست محیطی، سیاسی، فرهنگی- اجتماعی و نشاط معنوی، اجتماعی را در برمی‌گیرد، در فرایند برنامه درسی و آموزش تمرکز و توجه نمود. بدین لحاظ یافته‌های پژوهش حاکی از این است که گزاره‌های نظرورزانه این امکان را به ما می‌دهند تا موضوع را نه به صورت امری از پیش شناخته شده بلکه به عنوان نتیجه فراروندی از شناخت که گام به گام به پیش می‌رود دریابیم و این نکته در درک آنها اساسی است که بدانیم در گزاره نظرورزانه برخلاف یک گزاره حمله ساده به جای آن که به وجه ثبات و ایستای مفاهیم توجه داشته باشیم بیشتر به جنبه پویا و دینامیک آنها توجه داریم (هیگل، ۱۹۷۷). بنابراین در حیطه **خبرگی نظرورزانه** که به بعد علمی و فناوری اشاره می‌کند، می‌تواند به آشنایی یادگیرنده با مفاهیمی مانند: نوآوری‌ها، افزایش باروری اکوسیستم‌ها، تمرکز بر مفاهیم تطبیقی در آموزش، تمرکز بر محوریت دانایی و فرآیند دانستن به جای دانش، تاکید بر دایره انتقادی بلاخص تفکر انتقادی و سواد تحلیلی در آموزش، تبدیل صدای آنلاین بومی به یک صدای نیرومند، تعریف تاب آوری و بسیج قابلیت‌های انطباقی در مطالعات سازمانی، آگاهی از ایدئولوژی‌ها و قدرت پنهان ایدئولوژی‌های متضاد، کنش لیبرال در پداگوژی، پرورش تفکر سقراطی، یادگیری مادام‌العمر،

انعکاس صداها در مطالعات گردشگری پرورش تفکر نوآورانه و پیاده کردن استراتژی های یادگیری تحول آفرین و ... اشاره کرد. همچنین کنش کارآفرینانه الگوی به هم پیوسته‌ای از فعالیت‌های مبتنی بر فرآیندهای پویا و تکاملی قضاوت و تصمیم‌گیری است که آغازگر پیوند فرد-فرصت بوده، و طی آن کنشگر متناسب با محیط و در تعامل با دیگر کنش‌گران، گستره‌ای از منطقات و مکانیسم‌های عمل را به کار می‌گیرد (مک‌مولن و شپرد، ۲۰۰۶). از این رو **حیطه خبرگی کارآفرینانه** به یادگیرنده در مواردی چون پرورش تفکر تجاری، راهبردهایی برای کاهش فرسودگی شغلی، بهینه‌سازی روابط کارآمدی هزینه، پاسخگویی به فرصت‌ها و تغییرات جدید بازار، انتخاب های پایدار و مقاوم سازی (رشد پایدار، امنیت اقتصادی، امنیت سرمایه‌گذاری)، فرهنگ قضاوت مصرف کننده، پرورش مصرف کننده سبز، تجارت به مثابه یک پارادایم رایج، اقتصاد هوشمند، آینده نگری منابع انسانی در اقتصاد مدرن (نوبل گری)، اقتصاد جامعه محور (رفع شکاف اقتصادی در جامعه)، شناخت الگوهای جهانی تولید و مصرف، تولید محصولات سبز و ... کمک می‌کند. رفتار محیط زیستی مسئولانه (کنش بخردانه) به عامل فشارهای اجتماعی و فرصت‌هایی برای انتخاب فعالیت‌های متفاوت اشاره دارد (کاتز و کوربت، ۲۰۱۲). بدین سبب در **خبرگی طبیعت گرایانه** انتظار می‌رود کنش بخردانه در یادگیرنده طوری پرورش یابد که مواردی چون: داشتن اخلاق زیست محیطی، خلق موضوعات و فعالیت های اکوتوریسمی جدید، افزایش باروری اکوسیستم‌ها، مدیریت پایدار جنگل‌ها، توقف و معکوس کردن تخریب زمین، کاهش استفاده از مواد کمیاب و غیر قابل تجدید، ترویج گیاهان بومی، پیوند متافیزیکی، وابستگی متقابل و وحدت متقابل بین بشریت و زیست کره، آموزش اهمیت دفع صحیح پسماند و مدیریت پساب و اثرات آن بر منابع طبیعی، استفاده از انرژی های تجدیدپذیر (استفاده نظاممند از منابع پایه)، افزایش تحقیقات در مورد سلامت و رفاه حیوانات، سازگاری پروژه های فیزیکی پایدار با طبیعت و مناظر اطراف، احترام و هماهنگی با طبیعت و ... را مهم و در اولویت کنش یادگیری و رفتاری خود قرار دهد. **حیطه خبرگی استراتژیک‌گانه** در جهت آشنایی یادگیرنده در موضوعاتی چون مناظره عمومی توسط تحقیقات تحریک شده، سرمایه گذاری در تحقیق و توسعه، تحریک بحث‌های سیاسی با فعالیت‌های پژوهشی، طرح اضطراری برای بلایای زمین شناسی غیر منتظره، ارائه اطلاعات در مورد تهدیدات، توسعه استراتژی‌های ساختار شکن مناسب برای آینده مطلوب، گسترش صلح و امنیت انسانی بین المللی، آشنایی جوامع با طرح زیرساختی برای سرمایه‌گذاری در آینده، درک سیستم پیچیده مدیریت تطبیقی، درک تفکر سیستمی جامع و پیچیدگی، سیاست‌های حامی فقرا و ... هدایت و مدیریت می‌شود. شایستگی اقدام استراتژیک مستلزم درک ماموریت کلی و ارزش‌های سازمانی و همچنین کسب اطمینان از هماهنگی اقدامات صورت گرفته توسط واحدهای سازمانی با اهداف و استراتژی‌های سازمانی است (راسوو، ۲۰۰۴). فازی‌اندیشی در حوزه جامعه شناسی به جهت

آموزش عالی و چشم انداز خبرگی برنامه درسی...

پذیرش ابهام و عدم قطعیت در جهان پیرامون کمک می‌کند تا ما رابطه سهل‌تر و واقع‌بینانه‌تری با مسائل داشته باشیم؛ رابطه‌ای که برای شناخت بسیار مناسب است (عیوضی، ۱۳۸۹). لیکن در حیطه خبرگی جامعه‌شناسانه تاکید بر این است که یادگیرنده درگیر مواردی چون تنوع فرهنگی و زیستی و روابط متقابل آنها، توانایی مشاهده و ترسیم شباهت‌های بین بافت‌ها، توجه به شکل‌های زبان شناختی به ویژه استعاره‌ها، تفسیر برابری طلبانه و مسئولیت‌های بهداشت عمومی، تعریف توانایی کنش‌گران اجتماعی، حرکت به سمت اصالت، به هم پیوستگی (روایت‌ها و کنش‌ها)، جامعه‌گرایی (روان شدن سریع زندگی مدرن)، تغییر فرهنگ مصرف‌مسافر، ایجاد مجموعه‌های نوآورانه از جشنواره‌های بومی برای بیان هویت فرهنگی، درک اشکال جدید روابط بین فردی، توانمندسازی کسب آگاهی، شنیدن صداها، ارزش‌ها و دانش اقلیت‌های قومی، گروه‌ها یا افراد به حاشیه رانده شده، درگیری با موضوعات انتقادی، گفتگوی انتقادی، تأمل انتقادی، موقعیت انتقادی و رویه انتقادی، ایجاد تیم هدایتگران فرهنگی، انعکاس‌پذیری، کار تیمی و فعال بودن، پرورش روابط و احترام به حقوق بشر و شهروندی، تغییر پارادایم در تفکر، افزایش مصرف‌گرایی مبتنی بر پایداری و ... شود و در مسیر یادگیری نسبت به مسائل و مشکلات نگاه گشتالتی و انتقادی داشته باشد. گذار به پایداری جهانی، نیازمند تغییر در ارزش‌های انسانی، نگرش‌ها و رفتارها است (ساندرز و همکاران، ۲۰۰۶). بنابراین در حیطه خبرگی انسان‌گرایانه، پارادایم توسعه گردشگری پایدار یادگیرنده باید به درک معنایی مواردی مانند: تحلیل فلسفی پایدار در بعد معرفتی و اخلاقی، خلق داستان‌ها و تصاویر ذهنی بین فرهنگی، کنجکاوی و درگیر شدن با دنیا، زندگی شرافتمندانه، ترویج همدلی، رفتار اخلاقی و مسئولیت‌مدنی، ارزش‌های مبتنی بر روابط انسانی (برابری، تنوع، مشارکت، همکاری و فروتنی)، تجربه وحدت با طبیعت و زیبایی، خودشکوفایی در راستای معنا و هدف در جهان، پرورش ظرفیت تأمل برای آگاهی درونی، تصمیم و عمل شهروندان در «دنیای پیچیده درهم تنیده» با تکثر نژادی، قومی و مذهبی، درک هویت شهروندی جهانی بودن، احساس همبستگی، عدالت و مسئولیت بین نسلی، دلبستگی سیاره‌ای، پرورش تربیت ارزشی و درک ارزش‌های پایداری و ... بپردازد. در مجموع براساس نتایج تحقیق می‌توان گفت که آموزش گردشگری باید از آموزش حرفه‌ای به آموزش آزادتر و وسیع‌تر با توجه به الگوی جامع توسعه پایدار در جهت پرورش دانشجویان خبره و توانا رشد یابد. بدین سبب، در برنامه‌های درسی گردشگری توجه و تمرکز به تمام حیطه‌های خبرگی و آموزشی که به صورت گشتالتی یادگیری تحول‌آفرینی را حاصل کند باید مورد حمایت قرار گیرد. چنین تلاش‌هایی به ویژه در تصدیق ماهیت پیچیده و پویا آموزش عالی گردشگری جهت دعوت به گفتگو در مورد اصلاح و تکامل آموزش گردشگری برای پاسخگویی به نیازهای آینده پایدار مهم و ضروری است. از یافته‌های حاصل آمده نه تنها در تدوین برنامه درسی گردشگری پایدار در آموزش عالی بلکه در دوره‌های تحصیلی و آموزشی دیگر نیز می‌توان بهره گرفت. لازم به ذکر

است که هر یک از یافته‌های پژوهش می‌تواند در جای خود مورد استفاده قرار گیرد. عوامل و مجموعه ویژگی‌هایی که برای آموزش گردشگری برای پایداری مترتب است، سودمندی، مشارکت و اثربخشی نیروی متخصص آگاه و خبره را به همراه خواهد داشت و می‌تواند، یاور اساتید و به مثابه راهنمای کلی در تنظیم و تهیه برنامه درسی آموزش عالی گردشگری باشد. در پایان، پیشنهاد می‌شود که نسل جدیدی از رهبران گردشگری در آموزش عالی تربیت شوند که مفاهیم پایداری را می‌شناسند، مهارت به کارگیری مفاهیم پایداری را دارند، و به مقوله پایداری متعهدند. همچنین توصیه می‌شود، از کمک دانشجویان، کارکنان هیئت علمی و غیر هیئت علمی و دیگر نهادهای مرتبط با حوزه گردشگری در اجرای برنامه‌های مرتبط با گردشگری پایدار در دانشگاه استفاده شود. علاوه بر موارد ذکر شده همایش‌های علمی و تخصصی در خصوص توسعه پایدار و گردشگری پایدار برای آگاهی بخشی به عموم جامعه نیز در دستور کار دانشگاه قرار گیرد.

Abu Bakar, M. B. (2020). Towards a Spirituality Based Platform in Tourism Higher Education. thesis is presented for the degree of Doctor of Philosophy, Murdoch University.

Akbari, A., Dayhim, J., Dehnavi, M. (2015). The role of higher education policies in realizing sustainable development programs. *Management and Accounting Studies Quarterly*, 2(3), pages 54-73. {in persian}

Alipour, N., Nowrozi, D. and Noorian, M. (2017). Synthesis of components affecting the quality of learning environments. *Education and Learning Technology Quarterly*, 4(14), 71-103. {in persian}

Andersen, I. M. V., Blichfeldt, B. S., & Liburd, J. J. (2017). Sustainable Tourism Regulation and Development the Case of the Danish Coastline. January.

https://findresearcher.sdu.dk:8443/ws/portalfiles/portal/144977860/Sustainability_in_Costal_Tourism_final.pdf

Arrobas, F., Ferreira, J., Brito-Henriques, E., & Fernandes, A. (2020). Measuring tourism and environmental sciences students' attitudes towards sustainable tourism. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 27(May), 1–12. <https://doi.org/10.1016/j.jhlste.2020.100273>

Awedyk, M., & Niezgodą, A. (2016). New opportunities for future tourism after 25 years of political and socioeconomic transformation – foresight in Poland's tourism planning. *Journal of Tourism Futures*, 2(2), 137–154. <https://doi.org/10.1108/JTF-05-2015-0031>

Ayouzi, M. R. (2008). Theorizing in the field of sociological studies. *Strategy Quarterly*, 19th year, number 55, pp. 260-243. {in persian}

Barth, M., Godemann, J., Rieckmann, M., & Stoltenberg, U. (2007). Developing key

competencies for sustainable development in higher education. *International Journal*

of Sustainability in Higher Education, 8(4), 416-430. doi: 10.1108/14676370710823582

Bazargan, S. (1390). Explanation, model design and validation of the strategic curriculum of higher education. PhD thesis, Payam Noor University. {in persian}

Belhassen, Y., & Caton, K. (2011). On the need for critical pedagogy in tourism education. *Tourism Management*, 32(6), 1389–1396. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2011.01.014>

Benckendorff, P., Moscardo, G., & Murphy, L. (2012). Environmental attitudes of generation Y students: Foundations for sustainability education in tourism. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 12(1), 44–69. <https://doi.org/10.1080/15313220.2012.650063>

Benjamin, S., Dillette, A., & Alderman, D. H. (2020). "We can't return to normal": Committing to tourism equity in the post-pandemic age. *Tourism Geographies*, 22(3), 476–483. <https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1759130>

Blanca A. Camargo & Ulrike Gretzel (2017): What do tourism students know about sustainability and sustainable tourism? An exploratory study of Latin American students, *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, DOI: 10.1080/15313220.2017.1294038

Boyle, A., Wilson, E., & Dimmock, K. (2015). Transformative education and sustainable tourism: The influence of a lecturer's worldview. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 15(3), 252–263. <https://doi.org/10.1080/15313220.2015.1059303>

Bulchand-Gidumal, J. (2022). Post-COVID-19 recovery of island tourism using a smart tourism destination framework. *Journal of Destination Marketing and Management*, 23, 100689. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2022.100689>

Carr, A., Ruhanen, L., & Whitford, M. (2016). Indigenous peoples and tourism: the challenges and opportunities for sustainable tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 24(8–9), 1067–1079. <https://doi.org/10.1080/09669582.2016.1206112>

Caton, K. (2015). On the practical value of a liberal education. In D. Dredge, D. Airey, & M.J. Gross(Eds). *The Routledge handbook of tourism and hospitality education*. New York, NY: Routledge.

Corbett, A. C., & Katz, J. A. (Eds.). (2012). *Entrepreneurial action*. Emerald.

Cotterell, D., Hales, R., Arcodia, C., & Ferreira, J. A. (2019). Overcommitted to tourism and under committed to sustainability: the urgency of teaching "strong sustainability" in tourism courses. *Journal of Sustainable Tourism*, 27(7), 882–902.

Edelheim, J. (2020). How should tourism education values be transformed after 2020? *Tourism Geographies*, 22(3), 547–554. <https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1760927>

Edelheim, J. (2020). How should tourism education values be transformed after 2020? *Tourism Geographies*, 22(3), 547–554. <https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1760927>

Eisner, E. W. (1994). *The educational imagination*. (9rd ed.) Macmillan publishing.

Farsari, I. (2021). Pedagogy for sustainable tourism: reflections on the curriculum space of a master programme in Sweden. *Journal of Teaching in Travel and Tourism*, 00(00), 1–30. <https://doi.org/10.1080/15313220.2021.1978127>

Fathi Vajargah, K. (1400). *Basic principles and concepts of curriculum planning*. Publications: Alam Ostadan. {in persian}

Font, X., & McCabe, S. (2017). Sustainability and marketing in tourism: its contexts, paradoxes, approaches, challenges and potential. *Journal*

of Sustainable Tourism, 25(7), 869–883.
<https://doi.org/10.1080/09669582.2017.1301721>

Font, X., Higham, J., Miller, G., & Pourfakhimi, S. (2019). Research engagement, impact and sustainable tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 27(1), 1–11. <https://doi.org/10.1080/09669582.2019.1560673>

Font, X., Torres-Delgado, A., Crabolu, G., Palomo Martinez, J., Kantanbacher, J., & Miller, G. (2021). The impact of sustainable tourism indicators on destination competitiveness: The European Tourism Indicator System. *Journal of Sustainable Tourism*, 0(0), 1–23. <https://doi.org/10.1080/09669582.2021.1910281>

Forristal, L. (2022). Students as Co-Creators of Interdisciplinary Tourism Content: A Strategy to Help Prepare Creative, Problem-solving, Research Savvy and Globally-Competent Hospitality Employees. *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 1-15. <https://doi.org/10.1080/10963758.2022.2034117>

Goh, H. C. (2021). Strategies for post-Covid-19 prospects of Sabah's tourist market – Reactions to shocks caused by pandemic or reflection for sustainable tourism? *Research in Globalization*, 3, 100056. <https://doi.org/10.1016/j.resglo.2021.100056>

Gossling, S., Scott, D., & Hall, C. M. (2020). Pandemics, tourism and global change: A rapid assessment of COVID-19. *Journal of Sustainable Tourism*, 9582, 1–20.

<https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1758708>

Gössling, S. (2016). Tourism, information technologies and sustainability: an exploratory review. *Journal of Sustainable Tourism*, 25(7), 1024–1041.

Haji Tabar Firouzjaji, M., Mir Arab Razi, R., Ranjabrchorti, H., R., Hassan Zal, M. (2018). Evaluation of the quality of the master's program in tourism development planning from the perspective of stakeholders. *Two Quarterly Journals of Higher Education Curriculum Studies*, Year 10, Number 20, pp. 185-161. {in persian}

Halbse peter. (2014). Multi-versity and university, what difference does it make? *Journal of Golloquia*, vol.1.pp2-16

Hales, R., & Jennings, G. (2017). Transformation for sustainability: The role of complexity in tourism students' understanding of sustainable tourism. *Journal of Hospitality, Leisure, Sports and Tourism Education*, 21(August), 185–194.

Hegel, G. W. F. (1977). *Phenomenology of Spirit*, Trans. A. V. Miller, Oxford: Oxford University Press.

Higgins-Desbiolles, F. (2020). Socialising tourism for social and ecological justice after COVID-19. *Tourism Geographies*, 22(3), 610–623. <https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1757748>

Hsu, C. H. (2018). *Tourism education on and beyond the horizon*. Tourism

Management perspectives, 25, 181-183. <https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1757748>

Ioannides, D., & Gyimóthy, S. (2020). The COVID-19 crisis as an opportunity for escaping the unsustainable global tourism path. *Tourism Geographies*, 22(3), 624–632. <https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1763445>

Jones, C. R., & Walmsley, A. (2021). A change would do you good: advances in research impact in sustainable tourism and some ‘home truths’ for the sector. *Journal of Sustainable Tourism*, 0(0), 1–16. <https://doi.org/10.1080/09669582.2021.2000995>

Kopnina, H. (2014). Education for sustainable development (ESD) as if environment really mattered. *Environmental Development*, 12, 37-46.

Košćak, M., Knežević, M., Binder, D., Pelaez-Verdet, A., Işik, C., Mičić, V., Borisavljević, K., & Šegota, T. (2021). Exploring the neglected voices of children in sustainable tourism development: A comparative study in six European tourist destinations. *Journal of Sustainable Tourism*, 0(0), 1–20. <https://doi.org/10.1080/09669582.2021.1898623>

Kronenberg, K., & Fuchs, M. (2021). Aligning tourism’s socio-economic impact with the United Nations’ sustainable development goals. *Tourism Management Perspectives*, 39(May), 100831. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2021.100831>

Kuzior, A., Lyulyov, O., Pimonenko, T., Kwilinski, A., & Krawczyk, D. (2021). Post-industrial tourism as a driver of sustainable development. *Sustainability (Switzerland)*, 13(15), 1–14. <https://doi.org/10.3390/su13158145>

Liu, H., Wu, P., & Li, G. (2021). Do crises affect the sustainability of the economic effects of tourism? A case study of Hong Kong. *Journal of Sustainable Tourism*, 0(0), 1–19. <https://doi.org/10.1080/09669582.2021.1966018>

Macheridis, N., & Paulsson, A. (2021). Greening higher education? From responsabilization to accountabilization in the incorporation of sustainability in higher education. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 22(8), 208–222. <https://doi.org/10.1108/IJSHE-09-2020-0338>

Mahdavi, A. (2019). Investigating the efficiency of Iran's higher education in order to achieve sustainable development. *Economic research quarterly (sustainable growth and development)*, 20th year, 4th issue, pp. 1-32. {in persian}

Malekinia, A., Bazargan, A., Faizi, p. (2015). Presenting an operational model for evaluating the sustainability of higher education institutions: the case study of Tehran University. *Educational leadership and management research quarterly*, third year, number 10, pp. 53-85. {in persian}

McGrath, G. M., Lockstone-Binney, L., Ong, F., Wilson-Evered, E., Blaer, M., & Whitelaw, P. (2020). Teaching sustainability in tourism

education: A teaching simulation. *Journal of Sustainable Tourism*, 1–18. <https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1791892>

McMullen, J. S., & Shepherd, D. A. (2006). Entrepreneurial action and the role of uncertainty in the theory of the entrepreneur. *Academy of Management review*, 31(1), 132-152.

Mehr Alizadeh, Y. (2016). Iran's tourism and higher education: interaction or confrontation. *Environmental education and sustainable development quarterly*, fifth year, number 3, pp. 52-39. {in persian}

Meyer, A. (2015). Does education increase pro-environmental behavior? Evidence from

Europe. *Ecological Economics*, 116, 108-121. doi: 10.1016/j.ecolecon.2015.04.018

Mika, J. P., & Scheyvens, R. A. (2022). Te Awa Tupua: peace, justice and sustainability through Indigenous tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 30(2–3), 637–657. <https://doi.org/10.1080/09669582.2021.1912056>

Mínguez, C., Martínez-Hernández, C., & Yubero, C. (2021). Higher education and the sustainable tourism pedagogy: Are tourism students ready to lead change in the post pandemic era? *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 29(June), 1–14.

Mínguez, C., Martínez-Hernández, C., & Yubero, C. (2021). Higher education and the sustainable tourism pedagogy: Are tourism students ready to lead change in the post pandemic era? *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 29(June), 1–14.

Mohsenpour, K., H., Fathi Vajargah, K., Arefi, M. and Khorasani, A. (2016). Explanation of background conditions in order to promote planning culture in universities and higher education institutions of Iran. *Scientific-research quarterly of a new approach in educational management*, 8th year, number 4, pp. 323-344. {in persian}

Moreno-Luna, L., Robina-Ramírez, R., Sánchez-Oro, M., & Serrano, J. C. (2021). Drivers for sustainability awareness development in tourism curricula: The case of spanish universities. *Land*, 10(9), 1–18. <https://doi.org/10.3390/land10090939>

Moscardo, G. (2015). The Importance of Education for Sustainability in Tourism. 1–21. https://doi.org/10.1007/978-3-662-47470-9_1

Nejathirani, F., Alavi M., Y., Ashrafpour, A. (2010). Investigating the obstacles to the development of the tourism industry in East Azarbaijan province and providing suitable olutions, scientific and research quarterly of social sciences, year 7, number 28, pp. 2-21. {in persian}

Nieuwland, S., & Lavanga, M. (2020). The consequences of being ‘the Capital of Cool’. Creative entrepreneurs and the sustainable development of creative tourism in the urban context of Rotterdam. *Journal of Sustainable Tourism*, 29(6), 926–943. <https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1841780>

Niewiadomski, P. (2020). COVID-19: From temporary de-globalisation to a re-discovery of tourism? *Tourism Geographies*, 22(3), 651–656. <https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1757749>

Nikbein, M., Zargham Borojni, H., Salehi Amiri, S. R., Mohammadkhani, K., Ghaffari, F. (2019). Modeling the consequences of sustainable development of cultural tourism; mixed approach. *Tourism and development scientific-research quarterly*, 9th year, 1st issue, pp. 214-234. {in persian }

Oktadiana, H. (2016). A curriculum framework for hospitality and tourism higher education in Indonesia: an exploratory study. Doctoral Thesis. The Hong Kong Polytechnic University.

Pan, S. L., Chou, J., Morrison, A. M., Huang, W. S., & Lin, M. C. (2018). Will the future be greener? The environmental behavioral intentions of university tourism students. *Sustainability (Switzerland)*, 10(3), 1–17. <https://doi.org/10.3390/su10030634>

Prince, S. (2020). From Sustainability to the Anthropocene: Reflections on a Pedagogy of Tourism Research for Planetary Attachment. *Journal of Teaching in Travel and Tourism*, 20(3), 173–189. <https://doi.org/10.1080/15313220.2020.1797608>

Rinaldi, C., Cavicchi, A., & Robinson, R. N. S. (2020). University contributions to co-creating sustainable tourism destinations. *Journal of Sustainable Tourism*, 0(0), 1–23. <https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1797056>

Robina-Ramírez, R., Sánchez, M. S. O., Jiménez-Naranjo, H. V., & Castro-Serrano, J. (2021). Tourism governance during the COVID-19 pandemic crisis: A proposal for a sustainable model to restore the tourism industry. *Environment, Development and Sustainability*, 0123456789. <https://doi.org/10.1007/s10668-021-01707-3>

Rojo-Ramos, J., Vidal-Espinoza, R., Palacios-Cartagena, R. P., Galán-Arroyo, C., Manzano-Redondo, F., Gómez-Campos, R., & Adsuar, J. C. (2021). Adventure tourism in the spanish population: Sociodemographic analysis to improve sustainability. *Sustainability (Switzerland)*, 13(4), 1–15. <https://doi.org/10.3390/su13041706>

Rossouw, A. (2004). An Assessment Of The Required Competecies For The Senior

Managment Service In The South African Public Service (Research thesis).

University of Stellenbosch, 176-194.

Sakarkaya, V., & Bümen, N. T. (2022). What Triggers Teacher Research Engagement and Sustainability in a Higher Education Context in Turkey? *Participatory Educational Research*, 9(2), 325–342. <https://doi.org/10.17275/per.22.43.9.2>

Saunders, C.D; Brook, A.T. & Myers, O.E. (2006). Using psychology to save biodiversity and human wellbeing. *Conservation Biology*, 20 (3), 702-705.

Stanciulescu, G. C. J., & Bulin, D. (2012). Shaping Tourism Higher Education Curriculum-Strategy to Develop Skills for Tomorrow's Jobs. *Procedia Economics and Finance*, 3(12), 1202–1207. [https://doi.org/10.1016/s2212-5671\(12\)00297-3](https://doi.org/10.1016/s2212-5671(12)00297-3)

Tauro, A., Ojeda, J., Caviness, T., Moses, K. P., Moreno-Terrazas, R., Wright, T., Zhu, D., Poole, A. K., Massardo, F., & Rozzi, R. (2021). Field environmental philosophy: A biocultural ethic approach to education and ecotourism for sustainability. *Sustainability (Switzerland)*, 13(8), 1–22. <https://doi.org/10.3390/su13084526>

Tribe, J., & Liburd, J. (2016). The tourism knowledge system. *Annals of Tourism Research*, 57(1), 44–61. <http://dx.doi.org/10.1016/j.annals.2015.11.011>

University Leaders for a Sustainable Future (2011). What is the Talloires Declaration?. available at: http://www.ulsf.org/talloires_declaration.html

UNWTO. (2015). *Innoguide Advanced Sustainability* Jan 2016.

Vliet, L. E. Van. (2017). *An Examination of Environmental Instruments to Promote Sustainable Tourism Author's Declaration*.

Vosloo, P. (2016). *South African School Teachers' Perceptions of. January*.

Wattanacharoensil, W (2014). *Tourism Curriculum in a Global Perspective: Past, Present, and Future. International Education Studies; Vol. 7, No. 1; 2014ISSN 1913-9020, E-ISSN 1913-9039*.

Wyborn, C; Louder, E; Harrison, J; Montambault, J; Montana, J; Ryan, M; Bednarek, A; Nesshöver, C; Pullin, A; Reed, M; Dellecker, E; Kramer, J; Boyd, J; Dellecker, A; Hutton, J. (2018). "Understanding the Impacts of Research Synthesis". *Environmental Science and Policy*, 86(72-84).

Yusuf, M., Samsura, D. A. A., & Yuwono, P. S. H. (2018). Toward a framework for an undergraduate academic tourism curriculum in Indonesian Universities: Some perspectives from stakeholders. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 22(November 2016), 63–74. <https://doi.org/10.1016/j.jhlste.2018.02.003>

Zahedi, SH. (2015). *Comprehensive sustainable development with an emphasis on green management and entrepreneurship. Publications: Allameh Tabatabai University. {in persian}*

Zhang, Y., Zhang, J., Ye, Y., Wu, Q., Jin, L., & Zhang, H. (2016). Residents' environmental conservation behaviors at tourist sites: Broadening the norm activation framework by adopting environment attachment. *Sustainability (Switzerland)*, 8(6), 1–16. <https://doi.org/10.3390/su8060571>

Zhu, H., Zhang, J., Yu, X., & Hu, S. (2019). Sustainable tourism development strategies and practices of world heritage sites in China: A case study of Mt. Huangshan. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, 14(4), 297–306. <https://doi.org/10.2495/SDP-V14-N4-297-306>